

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Az ötven éves színháziakadémia*

Forrás:

A Nap

Byp.
(Helv)

1913 *VI* 18
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

378:792

Hely

Idő

'1863 / 1913'

Személy

AZ ÖTVEN ÉVES SZÍNHÁZI AKADÉMIA

Az országos magyar színművészeti akadémia ebben az évben lett ötven esztendő. Ezernyolcszázhatvanháromban szankcionálta a király az akadémia fölállítását, és azóta, mert májusban történt ez a szentesítés, már pár hetes ráadása is van az ötven esztendőnek. Fél századnyi idő egy akadémia életében igazán jelentéktelen valami, de határozottan szükséges ahhoz, hogy ezalatt kipelyhedzzék és lengőre nőjjön a szakáll, mert akadémia csak úgy maradhat meg fiatalnak, ha kissé öreg is hozzá. A magyar színművészeti Akadémia — és ez minden tulzás nélkül mondható — ötven év alatt legalább kétszáz esztendőt élt, bizonyoságra a mi mai színművészetünk gyönyörű, európai nivója és az a töméntelen ragyogó név, melyet főnállása óta ez az iskola a magyar színpadok homályába dobott. Két századot élt valójában ez az akadémia, de a harmincéves kor férfias fiatalsága lüktet az ereiben, erősen különbözvén egy másik akadémiainktól, amely munkásságra alig harminc esztendőt élt eddig, de a kétszáz

esztendősek elagottsága szuszog megvénhedt, petyhüdt száján keresztül.

A *Nap* munkatársa felkereste *Váradi* Antalt, a kitünő és népszerű író, ki a színművészeti akadémiának negyedfél évtizeden keresztül tanára majd igazgatója volt. *Váradi* a magyar színművészet történetének leglelkesebb kutatója, legalaposabb ismerője és legavatottabb hisztórikusa. Nem egy régi tündöklő színészgyéniségnek ő festette meg sikerült és végérvényes portréját. *Dezskák*, joviális és elérzékenyítő színészhistóriái megannyi szép fejezetei a magyar színpad fejlődéstörténelmének. Sok szép és kedves epizódot tud az akadémia eddigi életéből is.

— Nem mindig volt ám színtanoda, kedves öcsém — kezdte a kedves, kedélyes modoru *Váradi* Antal. — Mert színtanodának hívták kezdetben a színiiskolát, csak később ragadt rajta a hivatalos neve: akadémia. Ötven évvel ezelőtt egyáltalán nem járt iskolába a színész-jelölt és ezt, ha akar-

juk, vehetjük szószerint is. Nagyön sők csaposfiu, mesterlegény érezte magában az isteni szikrát s a vidéki kóbor társulatoknál olyan gyerekek is kornyikáltak, szavaltak és — tégyük hozzá — éheztek, akik csak dupla pápaszemmel ismertek rá a nagy bűtűre. Szó se róla, sők hivatlan kontár csatangolt akkoriban a művészet berkeiben, talán több, mint manapság is, de viszont azt se szabad felednünk, hogy ezek az apró ripacstársulatok voltak az iskolái, fejlesztői és nagyra nevelői színész-nagyjainknak.

A tanárok itt rendszerint rosszak voltak, az életkörülmények pedig éppenséggel elszomorítóak. Rengeteget kellett koplalnia a vidéki trupp emberének, koplalni, fájni, gyalogolni, de játszania is rengeteget kellett, egy-egy darabban olykor négy-öt szerepet is. Azért nem romlott el az igazi tehetség, nem vesztette kedvét a vándor komédiás. Akkortájt még forróbbak voltak a forró deszkák, színesebb a színész-lelkesezés. Kiválóan jellemezte ezt *Szigeti* József önéletrajzában, ahol a vidéki színészdirektor képmény pátoszszal szavalja a kornak ezt az igazságát:

— A lelkesülésnek — mondja a ripacs — megvan az a melege, hogy a tél közepén se fagy meg. Nyáron pedig nem liheg úgy, mint egy fáradt barom, hanem él azon ihlettségből, amelyet lelkesülésnek neveznek. — Hát igen — mondja *Váradi*, — ez volt a színtanoda akkor, ez volt a színiaka-

démia elődje. A vidék, az éhezés meg a lelkesültség. Hogy sok tehetség került ki ebből az intézetből, jól tudjuk, de persze a színiakadémia még több jó színészt adott a magyar színpadoknak.

*
*   *
*

— A színiakadémia első helyisége — meléi Váradi — szegényes volt és fogyatékos. A Sarkanyu-utca s a Semmelweis-utca sarkán volt, a régi Megyeház mellett, egy öreg ház második emeletén. Én is odajártam. De végtelenül előkelő vendégeink voltak olykor-olykor, többnyire mágnáshölgyek vizitáltak nálunk. Ürményi báróné, báró Eötvös Józsefné és maga Erzsébet királyné is többször látogatott el az iskolába. Ilyenkor persze tiszta kráglit öltött minden növendék s a padok meg a falak szegényességét nemzetiszínü drapériákkal enyhítették. Emlékszem egy nagyon derüs epizódra, amely egy ilyen ünnepi alkalommal meg esett.

Az intendáns, vagy főigazgató akkor *Festetich* Leó gróf volt. Jámbor fajta, aki nem találta föl a puskaport, de még a színészethez sem értett a derék gróf. Dehát épp azért lett intendáns. Egy napon bejelentették, hogy jön a királyné. Nosza, hamar földiszítték a termet, egykettőre a

falakra meg a padokra hevenyésztek a nemzeti színü kárpitozást. Amikor a felséges asszony ott volt, az öreg gróf erősen buzgózkodott, hogy mindent bemutasson. A színpadra vitte a magas vendéget és fölvezette a csigalépcsős zsinórpadlásra. A mohó buzgalom egy kis kellemetlenséget okozott. Az intendáns még a teremben lerántotta a padokról a drapériát és cipelte magával. A csigalépcsőn aztán egészen beléje csavarta a nemzeti színü diszbe a királyasszonyt. Csak fönn a lépcső felső sarkán vette észre a dolgot s ijedten méltóztassékolta vissza a felséges vendéget.

— Jézus Mária, Felség! Felhoztuk a parádét — kiáltotta rémült képpel.

A királyné mosolygott és óvatosan bontakozott ki a háromszínü szalagok tömegéből.

*   *
*   *

— A színiakadémia első tanárjai voltak: Szigligeti Ede, Gyulai Pál, Tóth József és Egressy Gábor. Operai tanár Boccolini Herkules olasz származású énekmester volt, majd Böhm Gusztáv, a későbbi Opera rendezője. A táncot Campilli mester tanította. Az első növendékek közül hirtelenjében csak egynehányat említhetek. Gózon Angyalka, Egressy Ákos, Drágus, a későbbi színigazgató, Szigligeti Anna és Ferike. A későbbi növendékek között is sok szép és

emlékekben maradt név van. Körösmezei Gusztáv, Faludi Antal, Szigeti Jolán, Vizváriné, Rákosi Szidi és ki tudná elősorolni valamennyit? Rövid pár év után a tanárok is változtak és Paulai Ede meg Szigeti József kerültek a katedrába. No és jómagam — mondja Váradi Antal dr. — aki 1875-től 1908. végéig tanítottam és igazgattam az intézetben.

Persze a vidéki színiitanodák: a vándortrüppök szegénysége itt is kísértett, még a mostani épületben is, amely pedig fényes palota az előbbi iskola-viskókhöz képest. A növendékek sokszor a legszegényebb sorsu rétegekből rekrutálódtak, mert bizony mi nem azt néztük, mit hozott a zsebében, hanem mit hozott a szívében. A szívében, igen, mert a színésznél ez a fő, ennek kell telve lennie. A fej lehet üres, sőt annál több tudomány fér bele, mennél üresebb. Bizony a szegény növendékeknek nélkülözni kellett sokat s talán koplalniok is, mint a régi elődöknek, ha olykor anyakamba nem veszem a várost s be nem házalom a jószívü pesti kávésokat s a vendéglősöket, kik kitünő kosztot adtak a fiuknak olcsón, vagy mondjuk ki magyarul: ingyen. Ahol egy csöpp tehetség csillant, ott a tandíjat, a beiratási díjat el is engedtem s még magam adtam pár forintot a tanítványnak, hogy megkezdhesse a tanulást. Igaz, megvádoltak nem egyszer, hogy könnyelműen gazdálkodom. Pedig ha csak tíz tehetséget

segítettem így a szinpadra, már igazolva buggyant a szeméből a könny. Még aznap ^{pest} vagyok. Pedig többen vannak, elhiheti.

Megindító históriát mesél el Váradi a mai szinpad egyik legjobb nevű színészéről, Hegedüs Gyuláról. Mint vándorszínész kezdte Hegedüs a pályát s egy kicsike truppal bolyongta be a Dunántul városait

vonatra ült, feljött Pestre és jelentkezett az akadémián. A két nagyszivű kolléga azóta bizonyára hallott róla. És bizonyára nem bánták meg, hogy ennek az igazán elsőrendű színésznek a karrierjét kissé siettettek . . .

— A mai sziniakadémiáról, a fejlődéséről ennek az infézetnek — mondotta végezetül Váradi Antal — nagyon sokat lehetne mondani. Könyvet kellene írni erről és nem cikket. Határozottan nagyot haladt ez az iskola, ugyszólván mérföldjáró csizmában lépkedett az időben. Hogy ez mennyire igaz, erre nézve csak néhány nevet fogok elősorolni. Kik kerültek ki az akadémiából.

Rendszerint vásárokon rendezte a kis csapat szinielőadásait s bizony sokat kellett nélkülöznie a tagoknak. Hegedüs már ekkor érezte, hogy igazi színész, apró kollégáit lenyűgözte tehetsége és egyénisége. De hatalmas vágy égett a fiatalemberben, folyton mondogatta, ha pénze volna, hogy fölutazhasson Pestre, beiratkozna az akadémiára. Egyszer harmadmagával Dunaföldváron játszott a vásáros népnek. Az előadás terme megtelt s a bevétel egy sohanem álmodott összeg volt. Tizennyolc pengő. A három színész testvériesen megosztozott és boldogan feküdtek le. Reggelre Hegedüs azt veszi észre, hogy társai eltűntek. Érdeklődik s megtudja, hogy kora hajnalban elhagyták a kisvárost. Ijedten kap a zsebéhez, hát látja, hogy ott van mind a három rész, a tizennyolc forint, egyetlen krajcár sem hiányzott. Hegedüsnek ki-

A Nemzeti Színház nevesebbjei közül: Márkus Emilia, Cs. Alszeghy Irma, Császár Imre, Ligeti Juliska, Fáy Szeréna, Odry Dezső, Pethes, Váradi Aranka, Paulay Erzs, Garamszegi, Nádai, Szirmai Imre. A Vigszínházban: Hegedüs, Varsányi, Góth, G. Kertész Ella, Tapolczay, Vendrey, Ballassa. A Magyar Színházban: Csontos, Törzs, Z. Molnár László, Gombaszögi Frida, Tóth Irma. És ki tudná valamennyit elősorolni? És az elődjeiket is, akik mind hatalmas mérföldjelzői a magyar színészet fejlődésének.